AH 325

2026Z18752

Antwoord van staatssecretaris Van Bruggen (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 9 oktober 2026)

Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2026-2027, nr. 270

Vraag 1

Bent u bekend met de ingezonden brief in de Volkskrant van een volgens het openbare register senior rechter in Amsterdam, waarin onder meer wordt gesproken over de “giftige boodschap” van extreemrechts, een vergelijking wordt gemaakt met de wijze waarop Goebbels in 1933 de media bespeelde en wordt gesuggereerd dat media minder aandacht zouden moeten besteden aan extreemrechtse politieke boodschappen?[1]

Antwoord op vraag 1
Ja.

Vraag 2

Deelt u de opvatting dat voor het vertrouwen in de rechterlijke macht niet alleen van belang is dat rechters feitelijk onafhankelijk en onpartijdig oordelen, maar ook dat zij in hun publieke optreden voorkomen dat redelijkerwijs de schijn van politieke vooringenomenheid kan ontstaan?

Antwoord op vraag 2
Ik deel deze opvatting. Voor een sterke, maatschappelijk betrokken rechtspraak is het belangrijk dat rechters volop deelnemen aan de samenleving. Ook rechters hebben, net als iedereen in Nederland, vrijheid van meningsuiting. Gezien de bijzondere positie van de Rechtspraak zitten hier voor rechters wel grenzen aan. De Rechtspraak hanteert daartoe regels die zijn vastgelegd in de Gedragscode Rechtspraak[1]. Daarin wordt ook aandacht besteed aan publieke uitingen. Zo staat er bijvoorbeeld dat uitingen van rechters eerlijk, correct en respectvol dienen te zijn en dat in de communicatie het onderscheid tussen privépersoon en rechter bewaakt moet worden.

Vraag 3

---

[1] https://www.rechtspraak.nl/binaries/_rts_1770372962014/content/assets/rvdr/com/rvdr-com-gedragscode-rechtspraak.pdf.

Welke regels, gedragscodes en richtlijnen gelden momenteel voor rechters die zich buiten de rechtszaal publiekelijk uitlaten over actuele politieke partijen, politieke stromingen of maatschappelijke controverses?

Antwoord op vraag 3

Naast de in het antwoord op vraag 2 genoemde Gedragscode Rechtspraak, hanteert de Rechtspraak de Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties.[2] Daarin staat dat de opdracht van de rechter om onpartijdig te oordelen, met zich brengt dat hij zich van zijn persoonlijke opvattingen - met inbegrip van sympathieën en antipathieën - bewust is en blijk geeft daar bij zijn professionele oordeel afstand van te nemen. Ook geldt de rechterscode van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR).[3] De NVvR-rechterscode is in 2026 geactualiseerd en bevat normen die rechters zichzelf stellen. Deze normen zijn gebaseerd op vijf kernwaarden: onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit, deskundigheid en professionaliteit. Deze code is bedoeld om aan anderen te laten zien welk gedrag zij van rechters mogen verwachten, zowel binnen als buiten de zittingszaal.

Daarnaast geldt dat de rechter overeenkomstig artikel 5g van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren (Wrra) de eed of belofte heeft afgelegd. Dit betekent dat hij zich in de uitoefening van zijn ambt zal gedragen zoals een goed rechterlijk ambtenaar betaamt. Daarbij hoort dat de rechter bij de uitoefening van het grondrecht van vrijheid van meningsuiting dient te overwegen of daarmee afbreuk wordt gedaan aan deze ambtseed.

Vraag 4

Waar ligt volgens u de grens tussen enerzijds de vrijheid van meningsuiting die ook een rechter toekomt en anderzijds de bijzondere verantwoordelijkheid van een rechter om het vertrouwen in zijn politieke neutraliteit en onpartijdigheid te bewaken?

Antwoord op vraag 4

In het algemeen kan ik zeggen dat vrijheid van meningsuiting en het recht om te demonstreren belangrijke grondrechten zijn. Deze gelden voor iedereen in Nederland, dus ook voor rechters. In het algemeen acht ik dat een sterke en goed functionerende Rechtspraak gebaat is met rechters die volop deelnemen aan het maatschappelijk leven. Met het oog op de bijzondere positie van de Rechtspraak in de samenleving gelden daarvoor wel grenzen. De regels daarvoor zijn opgenomen in de hiervoor genoemde Gedragscode Rechtspraak, de Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties en de NVvR-rechterscode. Hoe deze normen in de praktijk uitwerken kan per situatie verschillen en zal steeds aan de hand van de specifieke omstandigheden moeten worden beoordeeld.

---

[2] https://www.rechtspraak.nl/binaries/_rts_1768836372953/content/assets/ext/ove/ext-ove-leidraad-onpartijdigheid-nevenfuncties-jan-2014.pdf.

[3] https://www.nvvr.org/nl/rechterscode.

Vraag 5

Acht u het verenigbaar met die bijzondere verantwoordelijkheid wanneer een zittend rechter een actuele politieke stroming publiekelijk omschrijft als “giftig”, deze in verband brengt met Goebbels en 1933 en er tegelijkertijd voor pleit dat media die politieke stroming minder ruimte geven? Zo ja, waarom? Zo nee, welke consequenties verbindt u daaraan in algemene zin?

Antwoord op vraag 5
Zoals beantwoord bij vraag 2 en 4 hebben rechters net als iedereen in Nederland vrijheid van meningsuiting, begrensd door de daarvoor binnen de Rechtspraak geldende regels. De Rechtspraak heeft veel aandacht voor het bewaken van de integriteit van de medewerkers en voert een actief integriteitsbeleid. Hoe de geldende normen voor onder andere het doen van publieke uitlatingen door rechters in de praktijk uitwerken, verschilt per situatie, en zal steeds aan de hand van omstandigheden moeten worden beoordeeld. Deze beoordeling is de verantwoordelijkheid van de president van het betreffende gerecht.

Vraag 6

Hoe wordt binnen de Rechtspraak omgegaan met situaties waarin een rechter zich eerder publiekelijk zeer negatief heeft uitgelaten over een politieke partij, politieke stroming of de aanhangers daarvan en vervolgens een zaak moet behandelen waarbij personen of organisaties uit die politieke kring partij zijn?

Antwoord op vraag 6
Zoals beantwoord bij vraag 5 voert de Rechtspraak een actief integriteitsbeleid. De uitwerking voor de geldende normen voor het doen van publieke uitlatingen door rechters dient per geval te worden beoordeeld. Dit is de verantwoordelijkheid van de president van het betreffende gerecht.

Vraag 7

Kan een dergelijke publieke uitlating volgens de bestaande regels aanleiding geven tot verschoning van de rechter of tot een geslaagd wrakingsverzoek? Welke maatstaf wordt daarbij gehanteerd?

Antwoord op vraag 7
De rechter is verplicht om uitspraak te doen over een concrete zaak die binnen zijn bevoegdheid valt en hem via de juiste procedure is voorgelegd (artikel 13 van de Wet algemene bepalingen). De rechter heeft de wettelijke mogelijkheid te verzoeken zich te mogen onttrekken aan een bepaalde zaak als zijn

onpartijdigheid schade zou kunnen lijden door feiten of omstandigheden.[4] Uit de wet volgt dat het aan de rechter is om zich te verschonen. De rechter maakt daarin zelf de afweging. De Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties kan daarbij houvast bieden. Indien een partij van mening is dat er in zijn zaak sprake is van feiten of omstandigheden waardoor de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden, kan deze de rechter wraken.[5] Tenzij de rechter wiens wraking is verzocht daarin berust, wordt het verzoek om wraking zo spoedig mogelijk door een meervoudige kamer waarin de betreffende rechter geen zitting heeft, ter zitting behandeld. De meervoudige kamer beslist zo spoedig mogelijk en motiveert deze beslissing. Elk gerecht heeft een protocol dat het proces van de formele verschonings- en wrakingsprocedure bevat.[6]

Vraag 8

Wordt binnen de Rechtspraak bijgehouden hoe vaak publieke politieke uitlatingen van rechters aanleiding hebben gegeven tot verschoning, wraking, klachten of interne bespreking? Zo nee, acht u het wenselijk daar meer inzicht in te verkrijgen?

Antwoord op vraag 8
De Rechtspraak houdt bij hoeveel wrakingsverzoeken er per jaar zijn ingediend en hoe deze, per rechtsgebied, zijn afgedaan. Deze gegevens worden opgenomen in het Jaarverslag van de Rechtspraak. De aanleiding van de wrakingsverzoeken wordt daarbij niet vermeld. Ook bevat het Jaarverslag gegevens over het aantal ingediende klachten, de aanleiding daarvan en de afdoeningswijze. Hiernaast wordt het aantal verschoningsverzoeken, per rechtsgebied en per gerecht, door de Rechtspraak bijgehouden.

De Rechtspraak is zelf verantwoordelijk voor het personeelsbeleid en (de (handhaving van) de regels voor integriteit en onpartijdigheid, en rapporteert hierover in het jaarverslag.

Vraag 9

Bent u van mening dat de bestaande gedragsregels voldoende duidelijk zijn over politieke en partijpolitieke uitlatingen van zittende rechters, of ziet u aanleiding de Raad voor de rechtspraak te verzoeken deze normen nader te verduidelijken?

---

[4] Artikel 40 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv), artikel 517 van het Wetboek van Strafvordering (Sv) en artikel 8:19 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).
[5] Artikel 36 t/m 39 Rv, artikel 512 t/m 515 Sv en artikel 8:15 t/m 8:18 Awb.
[6] Zie https://www.rechtspraak.nl/voor-advocaten-en-juristen/verschoning-en-wraking (voor de rechtbanken en gerechtshoven) en Wrakings- en verschoningsregeling bestuursrechterlijke colleges 2022 - Raad van State/ (voor de bestuursrechtelijke colleges: de Centrale Raad van Beroep, het College van Beroep voor het bedrijfsleven en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State).

Antwoord op vraag 9
Ja, ik vind de gedragsregels voldoende duidelijk. Deze zijn schriftelijk vastgelegd in de hiervoor genoemde codes en leidraad. Deze zijn openbaar en door iedereen te raadplegen. Ik zie geen aanleiding de Raad voor de rechtspraak te vragen deze te verduidelijken.

Vraag 10

Deelt u de opvatting dat de rechterlijke onafhankelijkheid niet alleen bescherming tegen politieke beïnvloeding van buitenaf vereist, maar ook een zekere mate van politieke terughoudendheid van rechters zelf, juist omdat burgers erop moeten kunnen vertrouwen dat hun politieke overtuiging geen rol speelt wanneer zij voor een rechter verschijnen?

Antwoord vraag 10
Het is de plicht van de rechter om onafhankelijk en onpartijdig te zijn. Voorkomen dient te worden dat gedragingen van rechters een negatieve invloed hebben op het vertrouwen dat mensen hebben in de rechtspraak. Tegelijkertijd hebben ook rechters, net als iedereen in Nederland, vrijheid van meningsuiting, begrensd door de daartoe geldende normen. Hoe deze normen in de praktijk uitwerken zal aan de hand van de omstandigheden moeten worden beoordeeld. Deze beoordeling is de verantwoordelijkheid van het betreffende gerechtsbestuur.

[1] Volkskrant, 8 september 2026, Ik blijf onze liberale democratie verdedigen (https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/ik-blijf-onze-liberale-democratie-verdedigen~b3fa786c/)